

УДК 351.853

DOI <https://doi.org/10.32840/pdu.2020.1-2.12>**О. М. Болбас**здобувач навчально-науково-виробничого центру
Національного університету цивільного захисту України

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ФОРМУВАННЯ СТРАХОВОГО ФОНДУ ДОКУМЕНТАЦІЇ ПРО КУЛЬТУРНІ ЦІННОСТІ В УКРАЇНІ: СПЕЦИФІКА ТА ПЕРСПЕКТИВИ

У роботі проаналізовано специфіку й визначено перспективи державного регулювання формування страхового фонду документації про культурні цінності в Україні. Зокрема, визначено основні недоліки правового регулювання формування страхового фонду документації про культурні цінності в Україні. Показано, що основні недоліки правового регулювання наявні у формуванні механізмів накопичення й розвитку фондів культурних цінностей, а також у розробленні організаційно-розпорядчих документів, що визначають порядок і правило надання, а також якість і доступність суспільно значущих державних послуг у сфері збереження та публічного використання культурних цінностей. Виокремлено такі основні проблеми практики організації державного управління діяльністю з формування фондів і організацій, що забезпечують збереження й публічне використання культурних цінностей: незадовільний стан матеріально-технічної бази багатьох організацій культури, що забезпечують збереження й публічне використання культурних цінностей; неналежне забезпечення гарантій безпеки й умов зберігання культурних цінностей у фондах й організаціях культури; недоліки в обліково-зберігальній діяльності фондів культурних цінностей і організацій культури; недостатнє забезпечення діяльності з формування фондів й організацій, що забезпечують збереження й публічне використання культурних цінностей; низька соціальна захищеність працівників галузі культури. Запропоновано такі заходи щодо поліпшення змісту діяльності з формування фондів й організацій, що забезпечують збереження й публічне використання культурних цінностей: виділення (будівництво) нових і реконструкція наявних фондосховищ культурних цінностей, оснащення їх сучасними засобами первинного пожежогасіння й захисного спорядження, реставраційним і копіювальним обладнанням, комп'ютерною технікою; цілеспрямоване фінансування робіт зі створення страхового фонду копій унікальних і особливо цінних документів в межах організації діяльності загальноукраїнських бібліотечних, музейних, архівних та інших фондів культурних цінностей; забезпечення організації зберігання й обліку культурних цінностей, перевірки їх наявності й стану в фондах і організаціях, що забезпечують їх збереження й публічне використання.

Ключові слова: страховий фонд, документація про культурні цінності, механізми державного регулювання, правове регулювання формування страхового фонду документації.

Постановка проблеми. Охорона історико-культурної спадщини в Україні, безумовно, вже пройшла певний шлях становлення й мала свій досвід державно-правової організації управління. Проте з огляду на історично сформовані принципи функціонування механізму державно-правової охорони історико-культурної спадщини в Україні, говорити про систе-

матизацію елементів управління аналізованої сфери діяльності можна, тільки визначивши наявність реалізації в ній основних управлінських функцій і принципів управління.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблему державного управління процесами охорони культурної спадщини досліджували численні вчені й практики, зокрема Т. Г. Каткова, С. І. Кот, В. Ю. Степанов, В. Д. Холодок та інші.

Однак формування страхового фонду для збереження культурних цінностей в Україні досі потребує подальшого наукового опрацювання.

Мета статті. Враховуючи актуальність теми дослідження, метою статті є аналіз специфіки й визначення перспектив державного регулювання формування страхового фонду документації про культурні цінності в Україні.

Досягнення поставленої мети вимагає виконання таких завдань:

– визначити основні недоліки правового регулювання формування страхового фонду документації про культурні цінності в Україні;

– виокремити основні проблеми практики організації державного управління діяльністю з формування фондів і організацій, що забезпечують збереження й публічне використання культурних цінностей;

– запропонувати заходи щодо поліпшення змісту діяльності з формування фондів й організацій, що забезпечують збереження й публічне використання культурних цінностей.

Виклад основного матеріалу. Якщо провести аналіз організації державного управління практичною діяльністю з формування фондів і організацій, які забезпечують збереження й публічне використання культурних цінностей, то можна побачити, що особливості такої діяльності визначає специфіка реалізації закріплених у законодавстві гарантій доступності культурних цінностей. Правова база, що визначає основні характеристики культурних цінностей, поняття й терміни, які використовуються для цілей державного управління діяльністю з формування фондів і організацій, що забезпечують збереження й публічне використання культурних цінностей, не має системності й містить низку прогалин і колізій.

Основні недоліки правового регулювання помітні у формуванні механізмів накопичення й розвитку фондів культурних цінностей, а також у розробленні організаційно-розпорядчих документів, що визначають порядок і правило надання, а також якість і доступність суспільно значущих державних послуг у сфері збере-

ження й публічного використання культурних цінностей [1; 4]. Через це якість державного управління у сфері охорони культурної спадщини загалом поки не поліпшується, відбувається лише упорядкування управлінських процесів й організації діяльності з формування фондів і організацій, що забезпечують збереження й публічне використання культурних цінностей.

Організації державного управління діяльністю з формування фондів й організацій, що забезпечують збереження й публічне використання культурних цінностей, має такі проблеми:

– незадовільний стан матеріально-технічної бази багатьох організацій культури, що забезпечують збереження й публічне використання культурних цінностей;

– неналежне забезпечення гарантій безпеки й умов зберігання культурних цінностей у фондах й організаціях культури;

– недоліки в обліково-зберігальній діяльності фондів культурних цінностей і організацій культури;

– недостатнє забезпечення діяльності з формування фондів й організацій, що забезпечують збереження й публічне використання культурних цінностей;

– низька соціальна захищеність працівників галузі культури [2; 4].

З метою поліпшення змісту діяльності з формування фондів й організацій, що забезпечують збереження й публічне використання культурних цінностей, необхідні такі заходи:

– виділення (будівництво) нових і реконструкція наявних фондосховищ культурних цінностей, оснащення їх сучасними засобами первинного пожежогасіння й захисним спорядженням, ретавраційним і копіювальним обладнанням, комп'ютерною технікою;

– цілеспрямоване фінансування робіт зі створення страхового фонду копій унікальних і особливо цінних документів у межах організації діяльності загальноукраїнських бібліотечних, музейних, архівних й інших фондів культурних цінностей;

– забезпечення організації зберігання й обліку культурних цінностей, перевірки їх наявності й стану у фондах й органі-

заціях, що забезпечують їх збереження й публічне використання [1–5].

Крім того необхідним є припинення розкрадань культурних цінностей з фондів й організацій, що забезпечують їх збереження й публічне використання.

Також необхідне розроблення й затвердження на загальнодержавному рівні єдиного нормативно-правового документа, що відображає порядок організації й проведення перевірок з контролю за дотриманням законодавства у сфері охорони культурної спадщини в Україні, а також взаємодії між органами державної влади й місцевого самоврядування у сфері музейної, бібліотечної й архівної справи.

Загалом на основі узагальнення практики організації державного управління за головними напрямками діяльності у сфері охорони культурної спадщини можна зробити певні висновки.

1. Практика організації державного управління у сфері охорони культурної спадщини визначається специфікою реалізації закріплених у законодавстві гарантій доступності культурних цінностей і його особливостями в умовах реформи органів публічної влади, а також становлення нових пріоритетів соціальної політики держави.

2. Правові засади організації державного управління основними напрямками діяльності у сфері охорони культурної спадщини не мають системності, містять прогалини й колізії.

3. Особливості адміністративно-правової організації основних напрямів керованої, контрольованої й регульованої діяльності у сфері охорони культурної спадщини визначаються такими чинниками:

- її складним видовим і типологічним складом;
- широкими міжгалузевими основами правового регулювання;
- великим обсягом функціональних повноважень державних органів виконавчої влади;
- комплексним характером їхньої діяльності та взаємодії з іншими суб'єктами управління [2; 3].

4. Основні проблеми практики організації державного управління у сфері охорони культурної спадщини пов'язані

з прорахунками й недоліками, допущеними в процесі реформування системи державних органів виконавчої влади в цій сфері діяльності, а також у процесі визначення складу й порядку виконання ними державних функцій і повноважень у встановленій сфері ведення, що потребує міжвідомчої взаємодії на різних рівнях влади.

5. Найгостріші проблеми організації державного управління внаслідок браку низки державних рішень є у сфері охорони об'єктів культурної спадщини.

6. Складними й відповідальними напрямками діяльності є такі:

- захист культурних цінностей від незаконного вивозу та ввозу, а також передавання права власності на них;
- здійснення державного контролю й нагляду за збереженням переміщених культурних цінностей і їх обліком.

7. Численні матеріально-технічні й фінансові проблеми, що присутні в практиці організації державного управління діяльністю з формування фондів і організацій, забезпечують збереження і публічне використання культурних цінностей.

8. Якість реалізації нової моделі державного управління у сфері охорони культурної спадщини підвищується повільно, поки що переважно відбувається лише упорядкування елементів організації й керівних процесів.

9. Для організації ефективного державного управління у сфері охорони культурної спадщини необхідно реалізувати значний обсяг заходів щодо його правового, організаційного, матеріально-технічного, кадрового, науково-методичного й фінансового забезпечення [1–3].

Висновки і пропозиції. Загалом проведене дослідження забезпечило отримання таких результатів.

1. Визначено основні недоліки правового регулювання формування страхового фонду документації про культурні цінності в Україні. Показано, що основні недоліки правового регулювання присутні у формуванні механізмів накопичення й розвитку фондів культурних цінностей, а також у розробленні організаційно-розпорядчих документів, що визначають

порядок і правило надання, а також якість і доступність суспільно значущих державних послуг у сфері збереження й публічного використання культурних цінностей.

2. Виокремлено такі основні проблеми практики організації державного управління діяльністю з формування фондів й організацій, що забезпечують збереження й публічне використання культурних цінностей: незадовільний стан матеріально-технічної бази багатьох організацій культури, що забезпечують збереження й публічне використання культурних цінностей; неналежне забезпечення гарантій безпеки й умов зберігання культурних цінностей у фондах й організаціях культури; недоліки в обліково-зберігальній діяльності фондів культурних цінностей і організацій культури; недостатнє забезпечення діяльності з формування фондів й організацій, що забезпечують збереження й публічне використання культурних цінностей; низька соціальна захищеність працівників галузі культури.

3. Запропоновано такі заходи щодо поліпшення змісту діяльності з формування фондів й організацій, що забезпечують збереження й публічне використання культурних цінностей: виділення (будівництво) нових і реконструкція наявних фондосховищ культурних цінностей, оснащення їх сучасними засобами первинного пожежогасіння й захисним спорядженням, реставраційним і копіювальним обладнанням, комп'ютерною технікою; цілеспрямоване фінансування

робіт зі створення страхового фонду копій унікальних і особливо цінних документів у межах організації діяльності загальноукраїнських бібліотечних, музейних, архівних й інших фондів культурних цінностей; забезпечення організації зберігання й обліку культурних цінностей, перевірки їх наявності й стану у фондах й організаціях, що забезпечують їх збереження й публічне використання.

Список використаної літератури:

1. Каткова Т. Г. Поняття культурної спадщини за міжнародним та українським законодавством. *Право і безпека*. 2005. Т. 4. № 5. С. 148–152.
2. Кот С. І. Культурні цінності: поняття і термін у контексті повернення та реституції предметів культури. *Праці центру пам'яткознавства* : зб. наук праць. 2011. Вип. 20. С. 10–27.
3. Степанов В. Ю. Державна політика у сфері культури та культурної спадщини. Державне будівництво. 2016. № 1. URL: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2016-1/doc/1/02.pdf> (дата звернення: 26.01.2020).
4. Холодок В. Д. Становлення та розвиток системи державного управління охороною культурної спадщини в Україні. *Державне управління та місцеве самоврядування* : зб. наук. праць. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2012. Вип. 3 (14). С. 131–139.
5. The prospects of integration of the advertising market of Ukraine into the global advertising business / S. Dombrovska et al. *Problems and Perspectives in Management*. 2018. 16 (2). P. 321.

Bolbas O. State regulation concerning formation of an insurance fund of cultural property documentation in Ukraine: specifics and prospects

The specifics and definition of the prospects of state regulation concerning formation of an insurance fund of cultural property documentation in Ukraine are analyzed in the work. In particular, the main shortcomings of legal regulation of formation of an insurance fund of cultural property documentation in Ukraine are identified. It is shown that the main shortcomings of legal regulation are presented in formation of mechanisms of accumulation and development of funds of cultural property, as well as in development of organizational and administrative documents defining the procedure and rule of provision, as well as the quality and accessibility of public services in the field of preservation and public use of cultural property. The following main problems of organization of public administration of activities concerning formation of funds and organizations ensuring the preservation and public use of cultural property are highlighted: the poor condition of material and technical base of many cultural organizations ensuring preservation and public use of cultural property; inadequate security guarantees and conditions for the storage of cultural property in cultural foundations and organizations; shortcomings in the accounting activities of foundations of cultural property and cultural organizations; insufficient provision of activities for formation of funds and organizations for preservation and public use of cultural

property; low social protection of cultural workers. The following measures are proposed to improve the content of activities to form funds and organizations ensuring the preservation and public use of cultural property: allocation (construction) of new and reconstruction of existing storage facilities of cultural property, their equipping with modern means of primary fire extinguishing and protective equipment, restoration and copying equipment, computer equipment; targeted financing of works on creation of insurance fund of copies of unique and especially valuable documents within the framework of organization of activities of all-Ukrainian library, museum, archival and other funds of cultural property; ensuring the organization of storage and accounting of cultural property, verification of its existence and condition in funds and organizations ensuring its preservation and public use.

Key words: *insurance fund, documentation on cultural property, mechanisms of state regulation, legal regulation of formation of insurance fund documentation.*